

Slovenski dom

Štev. 274

V Ljubljani, v ponedeljek, 30. novembra 1942-XXI

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano

Uredništvo in uprave: Kopitarjeva 6, Ljubljana
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uspešen napad na skupino angleških ladij

**Torpedna letala so zadela velik parnik in potopila štiri trgovske ladje
Hude angleške letalske izgube**

Italijansko uradno vojno poročilo št. 918 pravi: Delovanje ogledniških oddelkov v Cirenajki in v Tunisu.

Italijanske in nemške letalske sile so delovale v nizkem poletu proti angleškim četam ter zažgale številna vozila. 15 angleških letal je bilo sestreljenih v zmagovitih dvobojih po nemških lovcih v francoski Severni Afriki, eno pa se je zadelo po protiletalskem topništvu zrušilo v morje med napadom na Tripolis.

V alžirskih vodah so italijanski oddelki torpednih letal pod poveljstvom kapitana Giulia Cesara Graziana in poročnika Giuseppea Cimicchia včeraj napadali pomembno ladijsko sprempljavo.

Kljub delovanju močnega letalskega spremstva je napad imel uspeh. Velik parnik, ki je bil zadet, je zletel v zrak, štiri druge trgovske ladje pa so bile tako hudo poškodovane, da je treba zadržno soditi, da so se pozneje potopile.

Z nastopov današnjega dneva se niso vrnila štiri italijanska letala.

Angleška letala so to noč ponovno bombardirala Torino. Škoda je znatna, posebno v sredini mesta. Število žrtev še ni ugotovljeno. Prebivalstvo se je vedlo mirno.

V Sredozemskem morju je naša edinica pod poveljstvom poročnika Alfreda D'Angela torpedirala in potopila angleško podmornico.

Pomembne zmage italijanskih torpednih letal

V številnih nastopih so potopila 14 parnikov in 2 križarki, poškodovala pa več vojnih in trgovskih ladij

Vojni pas, 30. novembra. 6. Ogledniki so na poletih nad zahodnim Sredozemjem predvčeršnjim zjutraj uzrli ladijsko skupino, ki je plula ob alžirskih obalah. Oddelki torpednih letal pod poveljstvom kapetana Cesareja Graziana je takoj odletel proti nasprotnim ladjam med Capom Bougarom in Capom Bengudom. Po uspešnem pregledu je nato odletel še drug oddelki torpednih letal pod poveljstvom poročnika Giuseppea Cimicchia, da bi se na omenjenem odseku spustil v boj. Ob 13. uri so si torpedna letala, ki jim je poveljeval kapetan Graziani, izbrala za tarčo nekatere izmed 5000 tonskih ter 7000 tonskih parnikov, ki so bile natovorne in so jih štitele bojne enote. Ena trgovska ladja je bila naravnost zadeta ter je zletela v zrak, na dveh drugih trgovskih ladjah pa so izbruhnili zelo hudi požari, tako da se zadržno lahko reče, da sta se parnika potopila. Vsa letala, ki so pri tem napadu sodelovala, so se vrnila, čeprav je hudo ladijsko protiletalsko topništvo zadelo troje od njih. Poleg kapetana Graziana so bili pri napadu kapetan Giulio Marini, poročnika Berzio Terzi in Francesco Dibella ter podporočnika Martino Aichner in Carlo Pfister.

Ob 14.15 je priletel drug oddelki torpednih letal nad ladijsko skupino, ki je v urejeni vrsti plula od Capa Matilona proti Alžiru. Navzlic mnogim lovcem, ki so se dvignili za alžirskih letalskih postojank in hudemu protiletalskemu ognju, so se italijanska letala spustila v boj. Zadeti je bil največji parnik s 7000 tonami, poleg njega pa še neka druga enota srednje tonaže. Oba parnika sta se razlezla in se začela potapljati. Nasprotni lovci so torpedna letala dolgo zasledovali, a po spretni obrambi so se vsa vrnila domov, čeprav je bila večina od njih zadeta. Poleg poveljnika te skupine so pri napadu sodelovale posadke pod poveljstvom poročnikov Giuseppea Turetta in Ferrucija Lo-

priena ter podporočnikov Maria Panaginja in Antonia Viridisa. S temi uspehi torpednih letal z raznih postojank zahodnega Sredozemlja je italijansko letalstvo pri nastopih ob alžirskih obalah potopilo 14 nasprotnih parnikov in 2 križarki ter poškodovalo mnogo drugih vojnih in trgovskih enot angleškega in ameriškega brodogoja.

Čestitke Kralja in Cesarja ter Duceja ob 30 letnici albanske neodvisnosti

Tirana, 28. novembra. s. Tridesetletnico proglasitve albanske neodvisnosti so svečano praznovali po vsej Albaniji. V Tirani se je praznični dan pričel z 21 topovskimi strelji. Letala so krožila nad mestom in odvrгла listke, ki so proslavljali veliko Albanijo, Kralja in Cesarja ter Duceja. Ob 8.30 so bile verske ceremonije istočasno v muslimanskem, pravoslavnem in katoliškem svetišču. Prisostvovali so visoki civilni in vojaški dostojanstveniki.

Ljudstvo se je zbiralo v množicah na cestah in trgih prestolnice, kjer so se odražale barve zastav in praporov. Množica, predstavniki in vsa šolska mladina so se zbrali končno na Skanderbegovem trgu in na Cesti imperija.

Ob 9.30 se je pojavil na konju Kraljevi namestnik v spremstvu predsednika vlade, predsednika Višjega fašističnega korporativnega sveta ter generala Gianninija, predstavnika vrhovnega poveljnika oboroženih sil v Albaniji in drugih generalov. Ko je pregledal čete, ki so bile razvrščene na Cesti imperija, je Kraljevi namestnik prisostvoval dviganju zastave, ki se je odigralo na Skanderbegovem trgu med ploskanjem množice.

Nemške in romunske čete zavrnila številne sovjetske napade

Ob Donu in Ilmenskem jezeru so sovjetski načrti propadli - Rusi izgubili mnogo oklepnikov in letal — V Tunisu zavzeta važna višinska postojanka

Hitlerjev glavni stan, 30. novembra. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Na odseku ob Tereku se je izjalovilo več sovjetskih napadov.

Nemške in romunske čete so tudi včeraj krvavo zavrnila vse napade številno močnejših sovjetskih sil med Volgo in Donom. Uničenih je bilo 35 oklepnikov. V velikem kolenu Dona so nemški protinapadi vrgli Sovjete na nekem odseku ob reki nazaj. Močne letalske sile, med njimi tudi romunski bojni letalci, so z uspehom podpirale oddelke na kopnem. Razdejanih je bilo veliko število vozil. Železniške proge ob spodnji Volgi so bile ponoči uspešno bombardirane.

Hitra italijanska bojna letala so na srednjem odseku Dona napadala motorizirane sovjetske čete in zbirališča.

Na srednjem delu vzhodnega bojišča so Sovjeti izgubili v mestoma hudih bojih 57 oklepnikov.

Pri svojih ponovnih brezuspešnih napadih jugovzhodno od Ilmenskega jezera so Sovjeti utrpeli visoke izgube v ljudeh in orožju.

Nemški in romunski lovci ter protiletalsko topništvo so sestrelili samo na južnem delu vzhodnega bojišča 39 sovjetskih letal. Na istem odseku je bilo izgubljenih 6 nemških strojev.

V Cirenajki delovanje ogledniških oddelkov.

V Tunisu so nemške in italijanske čete zavzele žilavo branjeno višinsko postojanko. Letalstvo je napadalo angleške čete, zveze za dovoz iz zaledja ter letalska oporišča. Številna vozila so bila zažgana.

V letalskih bojih so nemški lovci sestrelili 15 angleških letal, med njimi tudi nekaj štirimotornih bombnikov. Pogrešajo štiri nemška letala.

Pred francosko Severno Afriko so bojna letala hudo poškodovala dva velika prevozna parnika.

Pri poletih šibkih angleških letalskih sil nad zasedenim zapadnim ozemljem in pri nočnih poletih nad Francijo so Angleži izgubili pet letal.

Lovci so v južni Angliji obstreljevali železnice in druge za vojno važne cilje.

Polnočnice bodo tudi letos popoldne

Vatikan, 30. novembra. 6. Ker se okoliščine letos niso prav nič spremenile, bodo tudi za letos ostale v veljavi določila papeške kurije z dne 1. decembra 1940. V smislu teh določil bodo v krajih, kjer veljajo odredbe o zatemnitvi, polnočnice že lahko popoldne, tako da bodo končane že pred začetkom časa za zatemnitev. Verniki bodo lahko prešli sveto obhajilo, če bodo prej štiri ure tešči. Tisti, ki se bodo udeležili te svete maše, bodo s tem zadostili svoji verski dolžnosti, ki so jo dolžni opraviti na božični dan. Duhovniki, ki bodo brali svete maše to popoldne, bodo brali na božični dan le še dve maši.

Angleži zasedli francoski otok Reunion

Vichy, 30. novembra. s. Podtajnik za kolonije je včeraj zjutraj objavil, da so se britanske sile izkreale na otoku Riunion pri Madagaskarju. Med izkrcanimi četami se nahajajo tudi južnoafriške čete. Angleži so zasedli glavno mesto St. Denis.

Hud potres v Turčiji

Ankara, 30. novembra. s. Silni potresni sunki so prizadejali zadnje dni industrijsko področje Balikesti v severozahodni Anatoliji. Več kakor 800 hiš je bilo popolnoma porušeni, nad 2000 pa poškodovanih. Doslej so našli 473 smrtnih žrtev potresa. O 200 ljudeh nimajo nobene sledi.

Vesti 30. novembra

30. obletnico albanske neodvisnosti je praznovala tudi albanska narodnostna skupina v Solunu. Pri slovesnosti je bil navzoč tudi predstavnik italijanskih oblastí.

V Carigradu je po kratki bolezni umrl bivši predsednik perzijske vlade Faruki Kan.

30 odstotno dodatno davčino na dohodke je naložila vojaška uprava v Libanonu. Dohodek te nove davčine mislijo porabiti za vzdrževanje tamkajšnje vojske.

V Budimpešti je prispelo italijansko odposlanstvo, ki bo sodelovalo na sestankih mednarodne filmske zbornice od 29. novembra do 4. decembra. Zborovanj se bo udeleževalo 120 odposlancev, med njimi tudi načelnik mednarodne filmske združbe grof Volpi di Mizurata.

Veliki snežni zameti so divjali v Finski. Zametene so bile mnoge ceste, ki vežejo prestolnico z deželo.

Posadka neke japonske ladje je rajši ostala na ostanku svoje ladje in se prepustila gotovi smrti, kakor da bi sprejela pomoč ameriškega rušilca, pišejo newyorški listi.

Silen vihar, ki je divjal preteklo noč nad Baleari, je povzročil veliko škodo na mnogih poslopjih, med katerimi je tudi palača guvernerja.

V Algecirasu je poplava povzročila veliko škodo. Voda stoji v nekaterih hišah po meter visoko. V številnih tovarnah so morali ustaviti stroje, ker jih je mnogo poškodovanih. Cloveških žrtev ni.

Italijanski znanstvenik akademik Salvatore Riccobono je imel po romunskih univerzah več predavanj. V Bukarešti je profesor odprl akademsko leto Italijanskega kulturnega zavoda v Romuniji in predaval o rimskem in italijanskem pravu.

Iz Washingtona uradno sporočajo, da pogrešajo vrhovnega poveljnika zavezniških letalskih sil na evropskem odseku generala Duncana, ker že od 17. novembra ni nobenega glasu o njem. Poročajo, da je general odletel iz Anglije v Severno Afriko in da je njegovo letalo moralo zasilon pristati na francoski severni obali. Od takrat o generalu ni več nobenega glasu.

Vlada Saudove Arabije je sivočasno dovolila, da so ameriški tehniki prevzeli vodstvo družb, ki so zaposlene pri javnih delih. Namesto, da bi opravljali to svojo nalogo, pa so ti Amerikanci začeli na debelo spletkariti med Arabci. Zato pričakujejo, da bo arabska vlada te ljudi odstavila in poklicala egiptovske tehnike.

Slovesno kosilo v proslavo obletnice protikomunističnega pakta je na čast diplomatskim predstavnikom Osi priredil španski zunanji minister Jordana. Poleg italijanskega in nemškega veleposlanika se je kosila udeležil tudi romunski poslanik.

Švicarsko trgovsko odposlanstvo bo konec meseca prišlo v Sofijo obnovo trgovinske pogodbe z Bolgarijo, ki poteče konec leta. Za Švicarji bodo prišli Finci in Hrvati.

Sodba o toulonskih dogodkih v evropskem tisku

Lisbona, 30. nov. s. Ameriška poročevalska agencija je objavila poročilo, dobljeno v anglo-ameriškem afriškem poveljstvu, da so bili poveljniki francoske mornarice v Toulonu v stalni zvezi z Darlanom, ki je skušal po svojem izdajstvu primamiti tudi vse francoske brodogoje. Pobeg so poveljniki skrbno pripravili in ladje so ravno mislele uiti, ko so sile Osi nenadoma posegle vmes. Ameriški listi pretakajo krockodilske solze nad tem žalostnim dogodkom, ki so ga zagrešili ljudje, katere imata v službi London in Washington. Toda jasno je, da je njihova žalost nastopila zaradi tega, ker se jim ni posrečilo spraviti pod svoje okrilje francoskih ladij, za kar so se trudili z vsemi močimi spletkami že celi dve leti.

Berlin, 28. nov. s. V merodajnih krogih so glede potopitve franc. mornarice v Toulonu izjavili sledeče: Ugotovljeno je, da se poveljniki niso odločili k potopitvi zato, ker so se bali, da bi ladje mogle pasti v nemške roke, temveč edino le zato, ker jim je bilo nemogoče pobegniti. Zato je popolnoma nemogoče govoriti o neki vrsti francoskem »Scapa Flowu«. V »Scapa Flowu« je bila internirana nemška imperialna mornarica in se je sama potopila zaradi tega, da se z njo nasprotnik ne bi mogel okoriščati, kar se pa tiče anglosaškega odgovora, pa se jasno vidi, da prihaja do izraza razočaranje, ker se jim ni posrečilo dobiti v roke plena, ki so ga tako željno pričakovali. V tej zvezi so zanimive nekatere ugotovitve Reuterja, ki je med drugim objavil, da so si bili v Londonu zmerom na tekočem glede namenov toulonskih poveljnikov, kakor tudi o njihovem sklepu, da bodo v najprimernejšem trenutku pobegnili, sledeč nalogom admirala Darlana. Darlan jim je namreč pretekli teden ukazal, naj zapuste Toulon in se pridružijo angloameriškim silam v Afriki.

Stockholm, 28. novembra. s. Švedski dopisniki v Londonu pravijo, da so nemške in italijanske čete zasedle Toulon ravno ob pravem trenutku, da so lahko še preprečile tajne dogovorene načrte med toulonskim poveljnikom francoske mornarice in zavezniškim poveljstvom. Francosko brodogoje je namreč ponoči hotelo odpluti proti Oranu. Zavezniške ladje so jim že šle do pol poti nasproti in so hotele francoske ladje spremiti do atlantske obale.

V Londonu se tolažijo s trditvijo, da se po francoskem »Scapa Flowu« sile Osi v Toulonu niso mogle okrepiti in nadomestiti genovskega pristanišča, ki je bilo po zadnjem bombardiranju poškodovano.

Stockholm, 30. novembra. s. List »Aftonbladet« o toulonski žalostni ter pravi, da je

Francija po namerni potopitvi velikega dela svojega brodogoja ter po zadnjih Hitlerjevih ukrepih prenehala biti vojaška sila.

Zdi se, da so zavezniški sodili, da bo toulonsko brodogoje ob primernem trenutku ušlo nemški pozornosti ter odpluti proti Oranu. A Nemci in Italijani so bili pripravljeni ter so ob pravem času preprečili, da ne bi dragocene francoske vojne ladje prišle zaveznikom v roke. Tudi list »Al-ehanda« pravi, da je Francija po vseh teh dogodkih le še zasedena dežela in da se ne bo mogla nikdar več šteti med velike narode. Vse to se ne bi bilo zgodilo, če bi mnogi admirali in generali poslušali Petaina.

Madrid, 30. novembra. s. Španski listi poudarjajo, da je Francija po namerni potopitvi ladij v Toulonu zdaj ostala brez brodogoja. Francija ni več pomorska sila zaradi izdajstva nesposobnih mož, ki niso mogli razumeti potrebe po edinosti in prave koristi francoske domovine.

Bukarešta, 30. novembra. s. Romunski listi pišejo, da so nekateri francoski admirali in generali na blagohotnost in poštenost voditeljev Osi odgovorili z najbolj nesramnim izdajstvom. Pravijo, da je vedenje francoskih častnikov, ki so ponovno prelomili častno besedo, zapustilo povsod kar najbolj mučen vtis. »Universul« poudarja, da imajo po zasedbi Toulona sile Osi zdaj v rokah dvoje najvažnejših pristanišč v zahodnem in osrednjem Sredozemlju.

Izkustva lanske zime dajejo nemški vojski poroštvo, da je ne more zadesi nobeno presenečenje

Berlin, 30. novembra. s. Glede razvoja dveh bitk, ki sta trenutno v teku na južnem in srednjem odseku ruskega bojišča, a so na pristojnem mestu izjavili, da za enkrat še ni mogoče dati nobenih podrobnosti. Vsi nastopi se še vedno razvijajo. Le eno je gotovo, da so bili povsod učinkoviti nemški protikuropi.

München, 30. novembra. s. List »Münchner Zeitung« razpravlja o položaju, ki je nastal na vzhodnem bojišču po silovitih napadih boljševiške vojske v zadnjih dneh. List pravi, da je treba začeti nasproti svoje uspehe na srednjem bojišču pripisovati dejstvu, da Nemci tukaj kakor v prvi svetovni vojni nimajo neprekinjene bojne črte, sestavljene iz samih vojakov, temveč posamične posadke in postojanke.

od katerih so nekatere med seboj oddaljene in je zato mogoče narediti prodor, posebno če ima napadalec premoč v številu in vojnih sredstvih. Šele v drugem obdobju se lahko uporabijo rezerve, ki jih ima nemško poveljstvo v zaledju in te rezerve so tudi tokrat odbile rdeče napade in spet povrnila na bojno polje prvotno stanje. Uspeh boljševiških napadov je bistveno odvisen od presenečenja. Toda tega čimla tudi tokrat ni bilo, kajti poročevalska služba je omogočila, da je nemško letalstvo stalno opazovalo in nadziralo sovražnikova premikanja in je zato omogočila, da so bili vsi protikuropi pravočasno odrejeni. Nasprotnik misli, da je prišel ugoden čas za izvedbo njegovih načrtov, v kolikor gre za vremenske razmere.

ki so zanj le delno ugodne. Treba pa je vse-kakor vedeti, da vreme še ni doseglo tistih tr-dot lanske zime, in da imajo Nemci že predobro izkustva iz lanske zime.

Visoki komisar sprejel upravitelje slovenskih šol

Ljubljana, 29. novembra. Predvčeršnjim ob 11. je Visoki komisar v t. d. palači ob navzočnosti šolskega komisariata sprejel upravitelje slovenskih šol glavnega mesta in pokrajine.

Visoki komisar je poudarjal naloge šole tudi z ozirom na sedanji politični položaj v pokrajini. Preciziral je potem nujnost, da mora slovenska šola predstavljati elemente sodelovanja in biti zato odločno usmerjena v tem smislu napram fašistični Italiji.

Ekse. Grazioli je nato navedel razne težkoče, ki so nastale z avloj posebnega položaja ozemlja glede rednejšega funkcioniranja šolskega delovanja in je omenil tudi podporno delovno v prid gojenev s strani Visokega komisariata, kakor s strani Zveznega poveljstva italijanske liktorske mladine v Ljubljani.

Ob koncu se je spomnil slavno padlih pripadnikov Oboroženih sil in vseh slovenskih žrtvev komunističnega barbarstva ter poslal plamteč zdrav Kralju in Cesarju ter Duceju.

Livorno še vedno vodi

Presenečenje v Triestu: Triestina je vodečemu Livornu odšipnila točko
Torino se je postavil — Vicenzi je spodletelo — Roma : Bologna
neodločeno — Juventus odpravil Ambrosiano

Deveto kolo državnega nogometnega prvenstva je bilo včeraj na sporedu. Bilo je tudi nekaj presenečenj, od katerih je gotovo največje tisto, ki ga je Triestina dosegla na domačem igrišču proti vodečemu Livornu. Po računih na papirju bi morali zmagati gostje, vendar so jim domačini prekrizali račune. Vodeči Livorno je s to tekmo izgubil svojo letošnjo drugo točko, prvo mu je odšipnil pred nekaj tedni novinec Bari, Triestina pa se tudi ni izneverila svojim letošnjim večnim remijem. Z včerajšnjim jih more šteti že 7 v svoj račun. Gotovo je, da igra Triestina letos zelo zanimivo: 7 remijev in 2 izgubljeni tekmi ima dozdaj. — Nekaj presenečenja je bilo tudi v Veneciji, ko je gost-Torino spravil obe točki z zmago nad domačim moštvom. Liguria se je tudi prav dobro držala v tekmi proti Milanu v Milanu samem. Izvlekla je pol izkupička. — Malo nepričakovano je bil tudi rezultat med Atalanto in Vicenzi. Dobra Vicenza, ki je tudi letošnji novinec v A razredu, je morala pustiti obe točki, čeprav je igral na domačem igrišču. — Fiorentina je tudi sama na pol uspela proti rimskemu Laziu; prav tako je tudi državni prvak Roma pobasal le samo točko iz srečanja z Bologno. — Genova se je tokrat postavila in odpravila nevarni Bari s 3 : 2. — Turinski Juventus je preprečevalo premagal Ambrosiano z dvema goloma razlike. — Po včerajšnjem kolu je ostal Livorno še vedno na vodilnem mestu s 4 točkami pred Torino. ki mu nezadržno sledi. — Tudi Genova je obdržala svoje tretje mesto, kot ga je imela že preteklo nedeljo. Precej pa se je Juventus pomagal z včerajšnjo zmago. Preinil se je kar na četrto mesto, čeprav je bil še zadaj nedeljo na enajstem. K Veneziji, ki kar krepko sedi na repku tabele, se je zdaj pridružila še Vicenza. Obe imata isto število točk.

Včerajšnji rezultati:

Pisa: Pisa: Pescara 3:1.
Busto Arsizio: Pro Patria: Savona 4:0.
Novara: Novara: Cremonese 4:0.
Alessandria: Alessandria: Udinese 2:1.
Modena: Modena: Siena 5:2.
Brescia: Brescia: Palermo 2:1.
Lodi: Fanfulla: Anconitana 5:1.
Spezia: La Spezia: Mater 1:1.
Napoli: Napoli: Padova 0:0.

Vrstni red po točkah: Spezia 14, Pro Patria 13, Napoli in Anconitana 12, Padova, Brescia 11, Pisa, Modena, Alessandria 10, Cremonese 9, Novara, Fanfulla 8, Savona 7, Palermo, Udinese in Mater 6, Siena 5, Pescara 4.

Včerajšnji rezultati so bili takile:

Venezia: Torino: Venezia 3:0.
Milano: Milano: Liguria 0:0.
Vicenza: Atalanta: Vicenza 3:2.
Firenze: Fiorentina: Lazio 1:1.
Roma: Roma: Bologna 1:1.
Genova: Genova: Bari 3:2.
Torino: Juventus: Ambrosiana 4:2.
Trieste: Triestina: Livorno 1:1.
Tabela pa zgleda takole:
Livorno 16, Torino 12, Genova 11, Juventus, Lazio in Fiorentina 10, Roma, Milano 9, Bologna, Atalanta, Bari in Ambrosiana 8, Triestina 7, Liguria 6, Vicenza in Venezia 5.

Tekme v B razredu

Tudi v B razredu je bil spored popoln. Spezia je sicer včeraj dosegla le polovičen uspeh proti rimskemu klubu Mater, vendar je kljub temu ostala še vedno v vodstvu. Napoliju je včeraj tudi spodletelo v borbi proti Padovi, dosegel je le polovičen uspeh, vendar pa je ta remis zadoštal, da je Pro Patria preskočila Napoli in se vsidrila, veaj za teden dni, na drugo mesto.

Nedeljski zagrebški šport

Konkordija : Gradjanski 2:1

V Zagrebu bi morali imeti včeraj lep športni spored. Gostovati bi moral bolgarski nogometni

prvak Levski iz Sofije. Gostovanje pa je bilo v zadnjem trenutku zaradi tehničnih zaprek odgojeno. Čeprav niso gledali tujega moštva, vendar so domači klubi poskrbeli za lep nogometni spored. Nadaljevale so se tekme za prvenstvo Zagreba. Med tekami, ki so privabile na igrišče največ gledalcev, pa je bila tekma med državnim prvakom Konkordijo in Gradjanskim. Tekmo je gledalo nekaj čez 7000 ljudi, sodil pa jo je g. Marek. Tekma sama je bila sila živahna in polna kpih potez. V tehniki in lepoti igre so prednjačili stari rutinirani igralci Gradjanskega, dočim je igrala Konkordija koristnejši nogomet, ki ji je prinesel lepo zmago nad domačim rivalom. Ze do polčasa je bil postavljen rezultat 2:1, in ta se ni spremenil vse do konca razburljive tekme. Za Konkordijo sta zabila gola Beda in Golob, za Gradjanskega Antolkovič.

Ob tej priliki je napadalec Gradjanskega Antolkovič praznovati skromen jubilej, ko namreč že 10 let nepretrgoma igra za nurgarske barve. V začetku so mu čestitali predstavniki kluba in Konkordije, pa tudi predstavniki nogometne zveze in športnega ministertva. Dobil je tudi nekaj praktičnih daril.

Od ostalih tekem naj omenimo le tiste, ki spadajo v prvi razred. Hašk je premagal enajsterico Zvezničarjev s 4:3, ZET je igral z Redarstvenim klubom 0:0. Ličani in zmagal nad Ferrarijo. Po teh rezultatih je vrstni red za zagrebško prvenstvo naslednji: Konkordija 8, Gradjanski 8, Ličani 6, Hašk 4, Zvezničar 3, Redarstveni 3, Ferrarija in ZET po dve točki.

Tudi igralci namiznega tenisa so nastopili. Med nedeljskimi nasprotniki naj omenimo le tekmo, ki sta jo odigrali predstavniki Haška in Harambašića. V moštvu Haška je nastopil tudi Ljubljanočanom znani Marinko. Družbo mu je delal Čajkovski. Oba sta gladko odpravila nasprotnikove igralce in dosegla rezultat 5:0 za Haška.

Berlin : Dunaj 1:1

Včeraj so imeli v Berlinu veliko nogometno tekmo. Predstavniki Berlina in Dunaja sta se pomerili na zelenem polju. Borba je bila v lepem olimpijskem stadionu. Srečanja med Berlinom in Dunajem imajo že staro tradicijo. Prvo tekmo so odigrali že leta 1899. Dozdaj so odigrali že 33 tekem, od katerih so jih Dunajčani dobili kar 22. S tako številnimi zmagami so dokazali, da je dunajski nogomet visoko kvaliteten in da ne slovi dunajski nogometna šola zaman daleč po svetu. Vsega skupaj pa Berlinčani že 27 let zaporedoma niso dobili tekme v svojo korist.

Z velikim zanimanjem so Berlinčani pričakovali tudi včerajšnje srečanje. Stadion je bil skoraj do kraja zaseden, pa ni čudno, ko pa so tekme med obema mestoma bile vedno zelo lepe in napete. Velika včerajšnja borba pa je ostala neodločena in s tem prekinjena dolga zapora dunajskih zmag. Berlin si lahko šteje včerajšnji rezultat za uspeh. Tekma je ostala pri rezultatu 1:1 neodločena. O tekmi sami pa med tednom še nekaj vrstic.

Japonska : Nemčija 8:7

Včeraj je bila tudi v Tokiu velika športna prireditve, kakršne že dolgo ni bilo na sporedu. Na zelenem polju sta se pomerili izbrani rokometni moštvi Japonske in Nemčije. Japonska goji to panogo športa šele nekaj let sem, dočim je rokomet v Nemčiji razvit kot narodni šport. Na daljnem vzhodu je zdaj tudi veliko število Nemcev, ki so se hoteli pomeriti z mlado gardo japonskih rokometnešev. Obe moštvi sta se za tekmo temeljito pripravili, saj je šlo obema za velik prestiž. Skoraj ga ni bilo športnika, ki bi pričakoval, da bodo zmagali Japanci. Pripomniti je seveda treba, da niso imeli pred seboj najmočnejše nemške rokometne ekipe. Tekma sama je bila sila burna. Ze po nekaj minutah je bil postavljen rezultat 3:2 za Nemčijo. Potem pa so zbrli padati goli po tem redu: 3:3, 4:3 za J., 4:4, 5:4 za N. S takim rezultatom sta moštvi odšli z igrišča v polčasu. V nadaljevanju so padali gol za golom, enkrat v to, enkrat v nasprotnikovo mrežo. Se ne

Predpisi za potniški promet na mestni cestni železnici

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino, glede na čl. 3. kr. zakonskega dekreta s 3. majem 1941-XXI, glede na svojo odredbo z dne 28. marca 1942-XXI št. 60, ki določa nadzorstvo nad napravami in obratovanjem cestne železnice v Ljubljani, in smatrajoč za potrebno, urediti prevelik naval na vozove cestne železnice tako, kot je urejen v drugih pokrajinah Kraljevine

določa:

Čl. 1. — Vstop v vozove mora biti izključno z določeno izhodo spredaj.

Čl. 2. — **Pravico do brezplačne vožnje** na tramvajskih vozovih imajo: a) funkcionarji javne varnosti, častniki Kr. karabinierjev, agentov javne varnosti, Kr. finančne straže, prostovolne milice za narodno varnost, neglede na število;

b) podčastniki in apuntati Oboroženih sil in Kr. karabinierjev; podčastniki in agenti javne varnosti; podčastniki in apuntati Kr. finančne straže in finančarij; podčastniki in agenti varnostne straže; podčastniki in vojniki prostovolne milice za narodno varnost; po dva za voz in z dolžnostjo zavzeti stolišče;

c) uradniki in poduradniki finančne kontrole bivše Jugoslavije prav tako kot določa a) in b);

d) **brezplačno vožnjo** na mestni cestni železnici se morajo tisti oficirji in podoficirji, ki so v civilu, izkazati s posebno legitimacijo, iz katere mora biti razvidna pravica do brezplačne vožnje;

e) funkcionarji Urada za civilno motorizacijo Visokega komisariata, določeni za nadzorstvo obratovanja cestne železnice, morajo imeti izkaznico, ki jo je izdal urad; kateremu so podrejeni;

f) gasilci, le kadar so v uniformi;

g) osebe cestne železnice, ki ima že po določbah brezplačno vožnjo;

h) potniki, ki imajo legitimacijo, katero je izdalo ravateljstvo mestne cestne železnice.

Čl. 2. Čl. 9 odredbe od 28. marca 1942/XXI, št. 60 ostane v veljavi in prepušča izdajanje brezplačnih izkaznic za vožnjo na tramvaju Mestni cestni železnici v Ljubljani, brez posebnega dovoljenja Visokega komisariata.

Nova uredba glede prodaje avtomobilskih vozil

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino, z ozirom na čl. 3. Kr. z. d. z dne 3. maja 1941-XXI, glede na lastno odredbo z dne 1. oktobra 1941-XXI, št. 119, ki zadeva ustanovitve javnega avtomobilskega registra Ljubljanske pokrajine, smatrajoč ukrepe za potrebne in nujne, odreja:

Čl. 1. — Prodaja in sprememba posesti na kakršen koli naslov z napisno tablico opremljenih in matrikuliranih avtomobilskih vozil v Ljubljanski pokrajini sta dovoljeni samo v korist oseb, ki bivajo v Ljubljanski pokrajini, ali ustanov, ki imajo svoj sedež v Pokrajini sami.

Čl. 2. — Visoki komisar bo mogel v izjemnih primerih in po motivirani izjavi Urada za civilno motorizacijo s lastno odločitvijo avtorizirati prodajo, oziroma prenos posesti tudi izven primerov, ki jih predvideva prejšnji člen.

Čl. 3. Akti prodaje ali prenosa posesti, ki so v tej stvari izvršeni v nasprotju z odredbami prejšnjih členov, so neveljavni.

Urad za civilno motorizacijo pri Visokem komisariatu in Javni avtomobilski register Ljubljanske pokrajine ne bosta mogla pripustiti v izvršitev aktov prodaje ali prenosa posesti v korist oseb ali ustanov, ki niso v posesti rekvizitov, o katerih govori člen 1. te odredbe, in avtorizacijskega dekreta, ki ga predvideva prejšnji člen. Dekret sam se mora priključiti aktom, ki jih hrani Urad za motorizacijo pri Visokem komisariatu.

Čl. 4. Ta odredba stopi v veljavo z dnem svoje objave v »Službenem listu« Ljubljanske pokrajine.

Ljubljana, dne 28. novembra 1942-XXI.

Visoki komisar Emilio Grazioli

Sprememba voznega reda

1. decembra t. l. bo vlak št. 709 odhajal iz Ljubljane eno uro prej, to je ob 16.10, ter bo prihajal v Trieste ob 20.25.

kaj minut je manjkalo do konca, ko je bil rezultat 7:7 in tedaj se je Japoncem posrečilo, da so zabili zmagošen gol. Navdušenje je bilo veličansko. (Rezultat smo prejeli po radiu, vendar napišemo z rezervno.)

Prošnje za te brezplačne izkaznice se morajo vlagati na Uradu za civilno motorizacijo, kateremu je podrejena Mestna cestna železnica.

Čl. 4. Potnik mora na zahtevo pokazati vozovnico, če pa ima izkaznico za svobodno vožnjo, jo mora za nadzorstvo pokazati uslužbenemu osebju.

Čl. 5. Kdor potuje brez vozovnice ali z neveljavno vozovnico ter se je skušal na kakršen koli način odtegniti plačanju vozovnice, bo kaznovan z denarno globo dveh lir.

Kdor skače na voz, ko se premika, ali z voza, kdor se vozi na stopnicah ali se obeša na voz, bo kaznovan z globo 50 lir.

Denarna globa, o kateri je govor v prvem odstavku tega člena, bo priključena takoj vozovnici in potnik bo moral v redu plačati svojo vozovnico.

Čl. 6. Osebe je obvezano, da ustavi voz in zahteva, če treba tudi s posegom javne sile, da morajo izstopiti vsi potniki, ki potujejo neredno.

Čl. 7. Kdorkoli poškoduje na kakršen koli način vozove, bo kaznovan z globo do 200 lir, poleg tega pa bo moral povrniti stroške povzročene škode.

V spornem primeru sme krivce plačati globo do 20 lir.

Plačilo te kazni oprosti krivca od sestavka poljejskega zapisnika o prestopku.

Čl. 8. Na tramvaju se ne smejo voziti pijani ali z vidno gnusnimi boleznimi prizadete osebe. Poleg tega se ne smejo na tramvaju voziti nesnažne osebe, ki bi zaradi nesposodbe obleke kakor koli mogli nadlegovati ali škodovati drugim potnikom. Od vožnje so izključeni tudi taki, ki se ne bi hoteli podrediti zapovedim uslužbenega osebja.

Potniki, ki so jih odstranili iz voz, nimajo pravice do povrnitve cene za vozni listek.

Čl. 9. Ta odredba stopi v veljavo 1. decembra 1942-XXI.

Ljubljana, 28. novembra 1942-XXI.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino

Emilio Grazioli.

OBJAVA.

Visoki komisar je odredil, da bodo od 16. decembra 1942-XXI izdane enolne mestne vozovnice za vojaške (narednike, podnarednike in vojaške in temu ustrezajoči čini), ki bodo veljale 0.30 L za vsako vožnjo.

Izredni občni zbor Novinarskega društva

Ljubljana, 30. novembra.

Včeraj dopoldne je imelo Novinarsko društvo v prostorih svojega doma izredni občni zbor zaradi izpolnitve nekaterih mest v društvenem odboru. Občnega zbora se je udeležilo veliko število članstva. Kakor vselej doslej, je tudi to zborovanje stanovskega društva slovenskih časnikarjev potekalo v tovariškem vzdušju. Izvoljena je bila nova uprava, ki je sestavljena takole: predsednik Jurček Ruda, podpredsednika Zupančič Jože in Kosovel Stano, tajnik Kessler Jože, blagajnik Seunig Fran, odborniki pa Čenčič Viktor, Krošelj Joško, Ravljen Davorin, Zvezničar Aleksander in Poderžaj Franc. V nadzornem odboru so: Kremenžar Franc, Pohar Robert in Borko Božidar. Razsodišče tvorijo: Pustoslavšek Rasto, dr. Debeljak Tine in Borštnik Božo.

S štajerskega

Ljudsko štetje. Po naredbi zveznega vodje Heimathunda bo 29. novembra izvršeno natančno ljudsko štetje na Spodnjem štajerskem. Delo bo prav obsežno, vendar mora biti v ponedeljek, 30. novembra ob 19 zaključeno. Prebivalstvo je pozvano naj bo za časa ljudskega štetja na razpolago števnim komisijam. Vsakdo mora izpovedati po resnici.

O spodnjestajerskem gospodarstvu so razpravljali te dni v Celju, kjer so se zbrali vsi zastopniki prehranjevalnih, živinorejskih, vinogradniških, vrtnarskih in kmetijskih uradov. Zborovanje je vodil poverjenik za prehrano in kmetijstvo Hainzl, gauleiterja je zastopal zvezni vodja Heimathunda, Hainzl je rekel, da je treba vse storiti, da se bo proizvodnja še dvignila in da bodo trgi zadostno založeni. Sledila so poročila posameznih kmetijskih strokovnjakov. Ugotovili so, da je proizvodnja na Spodnjem štajerskem še zaostala za ostalo štajersko deželo. V vseh okrožjih bo v kratkem predpisano, koliko je treba obdelati polja za žito, krompir, sojvice in oljnice. Na vsem Spodnjem štajerskem bodo ustanovljene vaške zadruge za kmetijske stroje.

Novi grobovi. V Pekiervah je umrla 66 letna zasebnica Ema Bayerjeva, v Mariboru 85 letna Ana Grobuškova, vdova po strojevodji, in 82-letni upokojeni višji sodni oficijal Franc Cencelj.

S. S. VAN DINE:

Skrivnostni tekač

Kriminalni roman

»Res bi lahko davi kdo odšel skozi vrata na cesto, gospod, ne da bi ga bil kolkaj opazil, kajti imel sem opravka v jedilnici, ko sem pripravljaval mizo za zajtrk. Nazaj grede bi potem lahko prišel skozi dvorano za sestanke poleg strelišča, ne da bi pri tem tudi moja hčerka, ki ima kuhinjska vrata vedno zaprta, kaj opazila.«

Vance je za trenutek umolknil in vlekel mirno svojo cigareto, nato pa brez kakšnega posebnega poudarka nadaljeval:

»Vam je kaj znano, ali ima kdo pri hiši samokres?«

Hišnik je začudeno pogledal.

»Kolkor jaz vem ... ne, gospod.«

»Ste kdaj slišali govoriti o škofu, Pyne?«

»Ah, neee! Njegov obraz je pri tem postal kar nekak modrikast.«

»Morda mislite reči, če sem kdaj slišal za tistega človeka, ki je napisal ona pisma za časopise?«

»Mislim škofa in nikogar drugega. Toda, povejte še malo tole: ste morda slišali govoriti o nekem mladencu, ki je bil danes zjutraj umorjen v parku?«

»Da, gospod. Vrtar iz tele hiše tu nasproti mi je pravil.«

»Ste vi poznali mladega ... Sprigga, saj se je tako imenoval, ne?«

»Videl sem ga tu pri nas enkrat ali dvakrat.«

»Je bilo to zadnje čase?«

»Pretekli teden. Mislim, da je bilo v četrtek.«

»Kdo je bil tedaj še v hiši?«

Hišnik je nagrbnil čelo ter se skušal natančno spomniti, kako je že bilo.

»Gospod Drucker, je odgovoril po kratkem premisleku. In kakor se zdaj spomnim, je bil tedaj pri nas tudi gospod Parmdee. Vsi so ostali pri nas do pozne ure in se razgovarjali v sobi gospoda Arnessona.«

»Kako pa, ali ima gospod Arnesson sploh to navado, da zadržuje pri sebi ljudi do pozne večerne ure?«

»Ne, gospod. Toda tisti dan je bil profesor zaposlen v svoji knjižnici, gospodična Dillardova pa se je razgovarjala tu v salonu z gospo Druckerjevo. Zato so se gospodje umaknili v sobo gospoda Arnessona.«

Vance je za trenutek umolknil, končno pa dejal:

»Za zdaj nam to zadostuje. Prosim, pošljite k nam Beedle.«

Kuharica je prišla vsa nezaupljiva, kakršna je bila vedno. Na Vancejeva vprašanja je odgovarjala silno na kratko, takorekoč s samimi enozložnimi besedami in ni povedala nič takšnega, česar ne bi bili že vedeli. Proti koncu kratkega zasliševanja je Vance hotel zvedeti, če je dopoldne kaj gledala skozi okno v kuhinji.

»Enkrat ali dvakrat sem pogledala, je odgovorila korajžno. »Zakaj pa, vendar ne bi smela pogledati skozi okno.«

»Ste na strelišču koga opazili?«

»Nikogar razen profesorja in gospe Druckerjeve.«

»Nobenega tujega človeka?« Vance je očividno hotel narediti vtis, kakor da se mu ne zdi prav nič pomembno, če sta bila profesor in gospe Druckerjeva na strelišču. Toda iz tega, kako je počasi, pa odločno segel z roko v žep po cigaretno dozo, sem razbral, da je bila to zanj presenetljiva novica.

»Ne, je odgovorila kuharica na kratko.«

»Kdaj pa ste videli profesorja in gospe tam?«

»Bilo je okrog osmih.«

»Sta govorila?«

»Da. Hodila sta sem in tja od vrtička do roba strelišča.«

»Ali imata navado, sprehajati se pred zajtrkom?«

»Gospe Druckerjeva se gre čisto sprehajati zgodaj zjutraj med gredice. Mislim, da ima tudi gospod profesor

pravico, iti ven, kadar hoče in kadar se mu zljubi, ne?«

»O tem ni govora, Beedle, je ljubeznivo odvrnil Vance. »Hotel sem samo vprašati, če je to njegova navada, da hodi vsako jutro na sprehod.«

»No, dobro, današnje jutro je bilo to njegova navada.«

Vance je odslovil kuharico, šel počasi k oknu in začel gledati na ulico, očividno precej zbehan.

»E, kakšen krasen dan je to in človek res lahko občuduje naravo,« je govoril sam pri sebi. Ni dvoma, da naš prijatelj ni hotel zamuditi tega krasnega dne in je šel že zjutraj občudovati naravo, prej kakor pa običajno. Toda, to je ... star maček.

Markhamu Vancejeva zbežnost ni ušla.

»Kaj misliš s tem?« ga je vprašal.

»Jaz za svojo osebo ne dam prav nič na to, kar je povedala Beedle.«

»Skoda je, Markham, da si v sedanjih okoliščinah ne moremo privoščiti tega razkroja, da bi vse vedeli. Vsekakor priznam, da za zdaj tisto, kar je povedala kuharica, ni prav nič pomembno. Kaj pa smo vendar zvedeli od nje?«

»Da sta se igrala, ki nastopata v naši drami, davi sestala zunaj na svežem zraku na njunem skupnem vrtičku. Je mar to le golo naključje?«

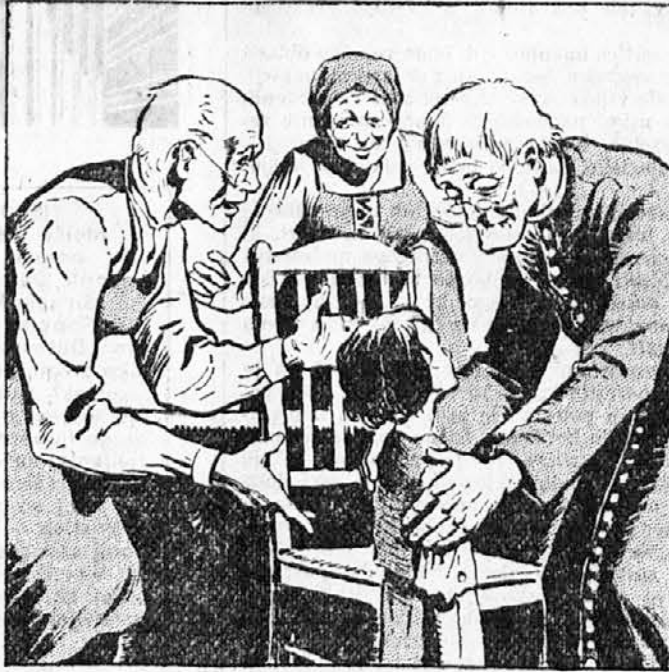
Dobro bi bilo, A to naključje je ... le malo čudno. Ne bi bilo napak zaslisiati profesorja (to se pravi, malo bolj natančno), kaj je bilo s tem njegovim jutranjim ... izletom. Oho, glej, glej, zdaj gre pa Arnesson!«

Arnesson, ki ga je bil Vance opazil že z okna, je čez kakšno minuto kar padel v salon, kakor kak izpodnebnik kamen. Niti pozdraviti nas ni utegnil, pač pa je ves zasoplen vprašal:

»Mi lahko poveste, kaj se je vendar zgodilo? Je res, da je bil Sprigg umorjen?« Bil je silno nemiren, a kljub temu se je še vedno znal premagovati. »Doklepa se mi, da ste me prišli nadlegovati z vprašanji. No, dobro, le sprašujte me. Na razpolago sem vam.« Vrgel je na mizo veliko aktovko, ki jo je imel s seboj, ter kar padel na stol. »Danes dopoldne smo imeli lep obisk na vseučilišču. Nek policist, ki ga bolj bedastega gotovo ni nikjer več na svetu, je izvedel preiskavo prav na svoj način ter postavil pol sveta pokoncu ... Zločin, strahoten zločin! Događek, da je človeka groza. Kakor da bi se mi na vseučilišču brigali za takšne stvari! Izid je bil ta, da sta dva slušatelja dobila živčni napad, kar ju je je tati bedasti policist tako ustraševal s svojimi vprašanji, nek asistent iz tečaja, ki ga je Sprigg obiskoval, pa je tudi že tako daleč, da se prav resno boje za njegovo življenje. In ali ni potem temu gorečemu čuvstvu zakona padlo še to v glavo, da je začel spraševati, če morda Sprigg ni imel kakšnega ljubavnega razmerja? Ljubavno razmerje, pa Sprigg! Fant, ki je ... Oprostite, če rečem, da je takšnih študentov, kakršni je bil Sprigg, zelo malo. Sama pridnost ga je bila in je bil vedno samo v knjigah.

19.
»Cerkev? Kaj to niso nebesa?« sprašuje pastirček.
»Ti moj ubogi norček! To je cerkev, ki je nebesom le podobna. Prava nebesa pa so nad nami, nad zelenimi planinami, tam nekje, kjer ponoči migljajo zvezde!«
Pastirček se po teh besedah razžalosti in se voljno prepusti cerkovnikovi roki.

20.
Stari cerkovnik je popeljal pastirčka z ravnim potom v župnišče na hriček pod cerkvico. Župniku je predal otroka ter mu povedal, kako ga je našel samega v cerkvi, v kateri je mislil, da so nebesa. Prišla je še župnikova sestra in vsi trije so planinskega pastirčka začudeno gledali.

Izšla je poučna knjiga »Hranoslovje«, A. Žužek

A. Žužek: Hranoslovje je naslov novi lepi knjigi, ki je pravkar izšla pri Pokrajinski šolski založbi v Ljubljani. Založila Pokrajinska šolska založba v Ljubljani. Cena 22 lir. Končno smo vendar dobili knjigo, ki smo jo že toliko časa tako težko pričakovali. Kadar koli je bilo treba govoriti o prehrani ali o hranilih, vedno smo se morali truditi, da smo iz drugodjeznih knjig nabrali potrebne gradivo, ker domačega nismo skoraj nič imeli, razen nekaj malega v naših ženskih listih (n. pr. Vigred). Skupne in zbrane snovi pa smo res prav občutno pogrešali. Kako zelo pa so prav to knjigo pogrešale naše gospodinjske žene in gospodinjski tečaji, kjer je nujno treba obravnavati ta predmet, a so učenke in učiteljice navezane izključno le na zapiske (skripte), dočim zbrane gradiva za učenje in poznejšo porabo ni. Tako nam je ta nova knjiga izrazila občutno vrzel v naši strokovni književnosti. Resnično veseli je moramo biti vsi, zlasti pa še učiteljice in učenke gospodinjskih šol in tečajev, gospodinjskih nadaljevalnih šol, kuharskih tečajev in končno tudi vse gospodinjske splošno. To omenja tudi pisateljica sama v svojem predgovoru. Prav primerno omenja tudi še drugi namen te knjige; namreč, da hoče pokazati, kako bi se moglo preprosto in na pravi način rešiti vprašanje zdrave in cenejše narodne prehrane. S tem naznaja tudi za to področje nov red, kakor po tej vojni pričakujemo na splošno novega reda za celotno narodno življenje.

Uvod temu novemu redu so pisateljice besede v predgovoru, kjer tako primerno ugotavlja: »Kadar bodo ljudje videli, da ni vsa sreča v jedi in pitju in razkošnem življenju, da je bolj zdrav živeti v star kruh nego beli, bolj zdravo sadje in zelenjava kakor meso, bolj zdrava voda kakor alkoholne pijače, tedaj ne bodo hrepeneli za pretiranim uživanjem, ampak bodo ostali v mejah zmernosti in trdne skupnosti in po krščanskih načelih pomagali eden drugemu, tedaj bodo postali ljudje bolj zadovoljni in bolj srečni.«
Celotno snov je pisateljica razdelila v štiri glavne dele. V splošnem delu obravnava hranilne in redne snovi in njih pomen za človeško telo. Posebno nazorno obravnava kalorično vrednost hrane in na praktičnem zgledu kaže, koliko kalorij potrebuje človek, kje jih dobi in katera hrana mu jih nudi. Zanimiva je obravnava prehrane. Vsega uživanja vredna so navodila za sestavljanje jedilnika. Tudi navodila za pripravljanje bolniške hrane so zelo posrečena.
V drugem glavnem delu obravnava rastlinsko hrano. Povsod upošteva sodobni način pripravljanja

rastlinske hrane, kakor nam ga narekuje prav sedanjí čas. Drobna vmesna navodila so velike važnosti. Na kratko se dotakne tudi shranjevanja zelenjave in sadja ter opozarja na navodila, ki jih že praktično preizkušamo v domačem gospodinjstvu.

V tretjem glavnem delu obravnava živalsko hrano. Pravilno vrednoti hranila, ki jih pridobivamo od domačih in drugih živali. Pri vsaki vrsti označi pravilno pridobivanje in smotno uporabo. Tako ne uči samo, ampak res praktično uvaja v pravilno uporabo.

V četrtem glavnem delu obravnava poživila, ki izboljšujejo okus naši hrani in pospešujejo tek.

Tako so partizani obsojali na smrt Smrti časnika Debeljaka je kriv terenski odbor v Dolenji vasi

Dolenja vas, 23. novembra.
Meseca decembra lanskega leta se je naselil v Dolenji vasi pri Ribnici 54 letni častnik Jože Debeljak, po rodu iz Tretenika. Tudi njega je življenje teple kot malokoga trdo in usoda ga je končno pripeljala v Ribniško dolino, kjer je pri dobrih ljudeh našel zatočišče. Zaradi udarcev v življenju je bil mož živno uničen ter je v Dolenji vasi hotel v miru dočakati dni, ko se mu bi povrnilo zdravje. V to je vedno upal.

Le redkokdaj ga je povedla usoda iz gostoljubne hiše in se to le v njegovo razvedrilo, kajti ni se brigal za nikogar, za nobene pogubne ideje, še manj pa za politiko.

Terenski odbor v Dolenji vasi pa ga je, kakor drugi odbori mnoge druge nedolžne po drugih krajih, omrežil s svojimi smrtonosnimi zankami ter ga dal v noči od 23. na 24. junij nasilno odpeljati.

Da je njegove smrti zares kriv terenski odbor v Dolenji vasi, priča obsodba časnika Debeljaka, ki so jo našli v partizanskem taborišču na Rogu nad Kočevjem. Da si bralci sami ustvarijo sodbo o borbi partizanov za svobodo naroda, jo priobčujmo:

Štab I. bataljona D. O.
Na položaju 24. 6. 1942.
St. 107.

Štabu Dolenjskega odreda na položaju.

V noči od 23. na 24. t. m. je naša četna četa prijela Debeljaka Jožefa v Gorenji vasi. Aretacijo je zahteval terenski odbor v Dolenji vasi in utemeljil to s tem, da je ta glavni organizator bele garde. Je pa to zelo prebrisan tip in se dela povsem nevednega. Prvo kratko zasliševanje, ki ga je napravil tovariš pol. kom. 4. čete, Vam dostavljam obenem z njegovimi dokumenti. Ker ga pri Vas verjetno kdo pozna, Vam dostavljam dokumente

Pri vseh vrstah v podrobnosti razlaga pripravo na splošno, kar je velike važnosti za gospodinjstvo. — Za pouk in za gospodinjsko delo je važna razpredelnica najvažnejših živil glede na njih hranilno in kalorično vrednost.

V dodatku seznanja gospodinjstvo z bakteriologijo, v kolikor ji je potrebna za razumevanje raznih izprememb živil in pri obrambi le-teh pred okvaro.

Vseh teh petih poglavij hranoslovja je pisanih jasno, lahko razumljivo in v lepem jeziku. Ko hvaležno sprejemamo novo gospodinjsko knjigo »Hranoslovje«, smemo pričakujemo, da bomo čimprej dobili tudi še vse druge gospodinjske knjige, ki bodo zlasti učenkam in učiteljicam gospodinjskih šol in tečajev v pomoč pri učenju, našim gospodinjam pa pri praktičnem gospodinjstvem delu.

in želimo čimprej odgovora, da naši tovariši ne zamujajo časa s straženjem.

(Partizansko geslo — op. ured.)
Za štab — polit. kom.
Boris Nikić

Poleg te listine so našli tudi zasliševanje Josipa Debeljaka. Tako navaja umazana listina, da je Debeljak odgovoril na vprašanje, kakšen je njegov odnos do OF, da se ni brigal za politiko. Zasliševanje je bilo pretepanje, pri katerem so se posebno izkazali tov. Boris Nikić, Istok, Marko Belin.

Debeljaka so nato umorili 4. julija.
Kdo so krivci njegove smrti? Kot smo že poudarili v začetku, je to dolenjski terenski odbor. Kdo so odborniki? V partizanskih episkopih so naslednji:

Predsednik: Hren Anton, zidar v Dolenji vasi. Odborniki: Gorše Jože, Dolenja vas 27, Stare Jože, zidar, Prigorica 78, Vidovol Franc, keramik, Dolenja vas, Hren Ivan, krojač iz Prigorice, vojni referent in eden izmed najgasilnejših učitelj, šolski upravitelj Pauc iz Dolenje vasi. Izmed teh je dobil plačilo že v Dolenji vasi krojač Hren Ivan. In ostali? Tudi ti prejmejo plačilo, ki ga terja nedolžno prelita kri Debeljaka, Riglerja in drugih. Debeljakovo truplo so izkopali, kakor smo že poročali, na Kompoljah ter ga položili v blagoslovljeno zemljo dobropoljskega pokopališča.

Najlepše Miklavžev darilo je knjiga »VESELJA DOM«

Zahtevajte vezane izvide, ki so v lepi opremi arh. Vl. Gajška

Ljubljana

Koledar

Lekarne. Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Bleiweisova c. 6; mr. Hočevar, Celovska cesta 62 in mr. Gartus, Moste, Zaloška cesta 47.

Obvestila

Ponedeljek, 30. novembra: Andrej, apostol; Justina, devica in mučenica; Kastul, mučenec; Mavra, devica in mučenica; Trojan, škof.

Z univerze. Sorodniki onih slovenskih visokošolcev, ki so že odšli v Italijo zaradi študija, so naprošeni, da takoj sporočijo rektoratu univerze dan, ko so visokošolci odpotovali v Italijo, naslov njihovega stanovanja in univerzo, na katero so se vpisali. — Rektorat univerze.

III. simfonični koncert letošnje sezone se tudi odlikuje po izredno skrbno sestavljenem sporedu. Spored obsega štiri dela, in sicer: kot uvod se bo izvajala Rossinijeva predigra k operi Tankred, nato je na sporedu Griegov slavní Koncert za klavir in orkester. Klavirski part je v rokah našega najodličnejšega pianista prof. Antona Trosta, ki bo sodeloval pri tem koncertu iz posebne naklonjenosti. Vsak njegov koncertni nastop je praznik v našem koncertnem življenju in prepričani smo, da bo tudi to sodelovanje vzbudilo največje zanimanje pri koncertnem občinstvu. Po Griegovem koncertu se bo po daljšem predskladu izvajal Lajovčev Andante za veliki orkester. Spored pa zaključí Dvojak s svojo simfonično pesnitvijo Divja žena. Koncert bo izvajal simfonični orkester, ki ga sestavljajo člani radijskega in opernega orkestra pod vodstvom Drago Maria Sijanca. Vstopnice po običajnih cenah so od danes dalje v predprodaji v Knjižarni Glasbene matice. Poudarjamo, da Knjižarna ne sme rezervirati vstopnic, temveč prosimo vse zainteresirane, da si jih takoj kupijo. Z rezerviranjem nastanejo razne nevednosti in tem se moramo izogniti. Koncert bo 7. decembra ob 18 v veliki unijski dvorani.

V zvezi z notico, ki je bila objavljena v časopisu dne 18. t. m., opozarja Zdrženje knetovalec ponovno vse one kmete, ki bodo še nadalje potrebovali propustnico za obdelavo polja in dela v gozdu, da se prijavijo v pisarni Zdrženja v ponedeljek in torek, t. j. 30. XI. in 1. XII. t. l. Vse prijavljene bo Zdrženje uvrstilo v posebne sezname in jih poslalo v potrditev pristojnim oblastvom. Po tem roku se prijave ne bodo več sprejemale. Kdor se bo zakasnil, bo moral sam iskati možnost, da dobi propustnico. S seboj naj vsak prinese stare propustnice in potrdilo Gospodarskega urada.

Trgovcem in pekarnam sporoča mestni preskrbovalni urad, da bo odrezke novembrskih živilskih nakaznic za moko, riž in testenine sprejemal v torek 1. decembra od trgovcev z začetnimi črkami A—J, v sredo 2. decembra K in L, v četrtek 3. decembra M—O, v petek 4. decembra P—S, v soboto 5. decembra S—Z in v ponedeljek 7. decembra od vseh pekarn. Vse navdane opozarjamo, da bo urad te dni sprejemal le odrezke, ne bo pa delil nikakih nakazil. Odrezki morajo biti urejeni in zadostno uničeni. Obenem z odrezki je treba preložiti tudi seznam odrezkov in sicer v treh izvodih, torej 1 izvod več kot doslej. Zadevni seznam morajo biti opremljeni z žigom in podpisom.

Odrezke živilskih nakaznic za sladkor, maščobe, milo in krompir za mesec november bo mestni preskrbovalni urad od trgovcev sprejemal tako, da pridejo v torek 1. decembra na vrsto trgovci z začetnicami S—Z, v sredo 2. decembra P—S, v četrtek 3. decembra M—O, v petek 4. decembra K—L, v soboto 5. decembra G—J, v ponedeljek 7. decembra A—F. Ker upravičenci še niso mogli dobiti sira za mesec november pri svojih trgovcih, bodo trgovci oddali odrezke (črke A in B) za sir za mesec november obenem z odrezki za mesec december, kadar bo to objavljeno.

Ljubljansko gledališče

DRAMA:

Ponedeljek, 30. novembra: Zaprti.
Torek, 1. decembra ob 16.30: »Sestero oseb išče avtorja«, Red B.
Sreda, 2. decembra ob 16.30: »Gradbenik Solnese«, Red Sreda.
Četrtek, 3. decembra ob 16: »Hamlet« Red A.

OPERA:

Ponedeljek, 30. novembra: Zaprti.
Torek, 1. decembra: Zaprti.

A. DENNERY:

DVE SIROTI

24

Ubogega mladeniča, ki je čutil, kako se trese roka katero je podpiral, se je polastil občutek sladkosti, ki mu je bil plačilo za vse muke, ki mu jih je prinesel ta dan.

Ko so bili v bajti, je Luiza, obrnjena proti mladeniču, rekla s tresočim glasom: »Gospod Peter, ali eva sama? Ali boste vi, ki ste bili tako dobri z menoj, odgovorili na moja vprašanja? Ali mi hočete povedati, zakaj so me oblekli v te cunjice... umazane cunjice?«

Sepavec je obrnil oči v stran, kakor da bi ga mogla deklica videti, in ni nič odgovoril.

»Ne odgovarjate. ? Gospod Peter, prosim vas, ako se nahajam v kaki nevarnosti, povedite me s seboj, stran, daleč stran od te hiše. Jaz imam zaupanje v vas!«

Kako tesno mu je bilo pri srcu spričo tega prosečnega glasu! Pa vendar ni imel moči, da bi se uprl nasilnosti onih dveh.

»Zakaj, za božjo voljo, me kaznujejo na ta način? Kaj eem storila zlega? Zakaj me niste pustili, da bi sledila kočiji včeraj zvečer? Bi se vsaj končalo moje trpljenje?«

Ker se ni mogel uprati tem končjam, se ji je Peter približal, jo prijel za roko

in ji nasvetoval, naj gre v ... svojo sobo. »Ubožica mu je rade volje sledila in se udajala upanju, da bo odgovoril na njena vprašanja, čim bosta gori.«

Ko sta stopila v shrambo, je mladenič vrgel oči na bedno ležišče in poskušal urediti odejo, toda deklica mu tega ni dopustila.

»Ostanite pri meni, povejte mi...« Zaslišal je rezki glas stare Frochardove, Peter je ubožici šepnil na uho, naj bo pogumna, potem pa se je obrnil, da bi odšel.

Starka ga je sprejela s psolvkami, ga digne v steno in skočila v shrambo. »Krasno! Če je bila vzgoja v zavodu takšna, potem klobuk dol pred prednico! V posteljo gre, ne da bi pozdravila svoje prijatelje?«

»Saj nisem jaz hotela, toda Peter...« »Ah, že zopet ta izvržek...! Dobro, zapomnite si, da ima v tej hiši edino en človek pravico ukazovati in ta človek je moj Jakob, moj kerub.«

»Ne razumem vas.« »Nič ne stri. Sedaj pa se pogovoriva o vas. Jaz vas ne morem več ineti...« »Toda, ko...«

»Da, kadar boste našli svojo sestro, nam bo ona povrnila vse stroške za go-

stoljublje, ki smo ga vam izkazovali. Nak,

jaz ne morem čakati tako dolgo! Rabim denar, denar rabi tudi moj kerub in treba mu ga je dati... In sedaj, ko ga ne morete dati, boste pač morali delati!«

Ko je izgovorila ta slednji stavek, je Frochardova ob nevolji, ki jo je bila obsedla, s pikrim poudarkom izgovorila besedo »delati.«

Tedaj se je za ubogo siroto začelo trpljenje brez primere.

Starka se je brez vseh ovinkov lotila svojega posla z nezasišano surovostjo, ki je bila le njej lastna. Učila jo je iztegovati roke, torej kretajo, katero jo je že prejšnji dan poskušala naučiti, potem pa ji je dala še nekaj potrebnih naukov.

»Te besede boste izgovarjali s tresočim glasom, kajti to utegne omečiti srca teh ostudnih meščanov, potem pa boste rekli, da ste moja hčerka...«

»Vaša hčerka!« »Kaj pa je to grdega?« je zarjula zlobnica. »Kaj morda ne bi mogla biti vaša mati? Ali si ne bi šteli v čast, na primer, če bi vas dala svojemu kerubu kot sestro? Vi boste moja hčerka in boste prosili miloščino za svojo staro, ubogo in betežno mater...«

»Toda vi zahtevate, da bi prosjčala?« »Končno ste vendar razumeli! Da, mar bi hoteli s tem reči, da je beračenje sramoten posel? Kaj pa smo krivi, ako smo revni? Vi bi radi, da bi vam jaz poslala sestro in zato morate prositi za miloščino, kajti jaz potrebujem denar, rabim mnogo denarja, ste razumeli?«

Luiza je klečala na blazini, starka pa je stala zraven. Držala jo je bila za roko in ob vsaki besedi, ki jo je izgovorila, je stegnila svojo koščeno roko in stisnila

to ubogo siroto.

Luiza je končno doumela krutost vseh namenov, ki jih ima z njo starka. Morala bo po cestah mledovati za miloščino, lagati ljudem in se potvarjati, da jih bo ganila s svojo nesrečo! Nikdar!

Nikoli ne bo etegovala rok in nikoli ne bo prosila za miloščino! Saj se bo od sramu pogreznila v zemljo!

Frochardova je bila grozna na pogled. To upiranje njeni volji jo je spravilo do besa. Oči so se ji zaiskrile, iz ust pa ji je privrela penasta elina, potem pa je s pestjo udarila revico, da je padla zznak na ležišče.

»Raztrgala te bom!...! Raztrgala te bom! Boš videla, česa smo zmožni mi Frochardi! Boš že videla, kako zna Jakob na kratko opraviti s svojatjo, ki ee upira.«

Z nogo je brenila slepo deklico, ki se je dvignila na kolena in hotela prositi zverino za milost, potem pa je, na višku svojega besa, izbruhala še zadnjo grožnjo:

»Odslej naprej ne boš dobila za jesti nič drugega kakor kruh, ki si ga boš zaslužila sama!«

Potem je odšla iz sobe in ključavnico dvakrat zaklenila za seboj.

Luiza pa jo je slišala, kako je bruhala iz sebe nove grožnje, ko je stopala po stopnicah navzdol.

IV.

Dokler je Luiza stala nasproti starki, je upala, da se vse starkine grožnje ne bodo izpolnile, ko pa je ostala sama v tej zamazani izbi, pa se je začel lotiti strah.

Cutila se je onemogla in nemočna epričo starkinega besnenja. Nobenega upanja ni imela več!

Le od ene strani bi lahko dobila še kakšno pomoč, namreč od šepavca, toda ubožec se je moral tudi sam braniti pred nasiljem in krivici svoje matere!

Nastopila je noč. Ubožica, ki je ležala na blazini, je napenjala ušesa ob vsakem ropotu, ki ga je slišala v hiši. Nenadoma pa je začula glas starke, ki je kričala. Zakaj? Ni mogla razločiti. Lahko bi se zavlekla do vrat in bi prisluškovala ter najbrže slišala, kar se ji govorilo.

Pa prav zares je bilo boljše, da ni slišala groženj, ki jih je izgovorila Frochardova, ko je govorila s svojim sinom.

Peter, ki ga je bila mati poslala ven, je ves čas prebil sedeč ob obrežju potoka Bièvre, namesto da bi hodil okrog in opravljal svojo obrt. Revez si je očital, da je sokrivec vsega mučenja in trpinčenja, ki ga je stara Frochardova pripravila ubogi deklici, obenem pa čutil, da je brez moči in da ne more obvarovati revice pred mukami.

Počakal je do pozne noči pričakujoč, da bo stara zlezla v posteljo. Toda Frochardova, ki jo je bila Luiza upornost razburila, si je poživila duha z več požirki žganja. Videlo se ji je, da je bila že pijana tedaj, ko je ubogi šepavec stopil v hišo.

Peter je takoj odložil svoje orodje, potem se pa vsedel na stopnico. Glavo je imel povešeno do prsi. Mirno je prečun nečestice, ki je bila v izbi, dokler se, utrujena in pijana, ni zleknila na posteljo.

Japonski načrti za gospodarsko izkoriščanje osvojenih dežel v južnem delu Tihega morja

Poročevalska družba »La Corrispondenza« piše, da so načela, ki se jih je japonska cesarska vlada sklenila držati pri izkoriščanju zemeljskih virov v novoosvojenih deželah na južnem koncu Tihega morja in pri izmenjavi trgovskega blaga, na kratko naslednja:

1. Poglavitne vire surovin je treba izkoristiti po določenem načrtu, in sicer glede na potrebe, na prevozne razmere itd. Glede rudnega bogastva, na primer glede bakra, boksita, petroleja, mangana, kroma in drugih, bodo določene najmanjše količine, ki jih vsaka dežela mora preskrbeti.

2. Vlada bo po zaslišanju nadzorstvenih organov določila najposposnejše ljudi, ki bodo vodili vsako teh panog industrije.

3. Kar se tiče denarja, ki je potreben za izkoriščanje omenjenih zemeljskih virov, ga bo vsega dala »Blagajna za povzdigo pokrajin v južnem delu Tihega morja«.

4. Material, ki bi bil potreben za izvedbo teh del, bo treba dobiti na kraju samem pri vseh tujih zasledbenih oblasteh, in sicer ga bodo morale te oblasti odplačati.

Glede trgovske izmenjave pa imajo Japonci v načrtih tole:

1. Blago, ki ga bodo nakupile vojaške oblasti, bo pod njihovim nadzorstvom prepeljano na Japonsko in bo popolnoma izključen vsak vpliv kakršnih koli podjetnikov. Vendar pa bodo pri vsem, kar zadeva izvedbo vseh teh del, dopustili široko zasebno delavnost. Poleg tega pa ima pri zbiranju in razdeljevanju raznega blaga japonska vlada na-

men dovoliti, da bodo pri tem lahko aktivno sodelovali trgovci na kraju samem, na primer Kitajci, ki imajo v teh pokrajinah že velike praktičnekušnje.

2. Kar se tiče nakupov, jih bodo vojaške oblasti izvrševale z »vojnimi boni« in z državnimi papirji, ki so jih dale v promet vse oblasti v zasedenih krajih in z njimi nadomestile denar po raznih zasedenih deželah. Ko bo to nakupljeno blago prišlo na Japonsko, ga bodo tam prodajali v japonskih jeni.

3. Za izkoriščanje ladij, določenih za prevažanje trgovskega blaga, bo sestavljen poseben načrt, ki ga bo mogoče uresničiti sprito strogega nadzorstva vojaških oblasti. Blago, ki bo na poti vsaj določen čas, se bo smatralo za blago, ki je last japonske vlade, to pa zaradi tega, da ne bi bilo treba komu preveč tvegati.

Med zemeljskimi zakladi v deželah, ki jih je zadnje čase osvojila japonska vojska, sta zlasti pomembna cink in petrolej, že zato, ker jih tam pridobivajo v velikih količinah. So pa pomembne tudi številne druge surovine, predvsem takšne, ki jih sploh drugod na svetu nikjer ni, ali pa vsaj dosti manj. To so zlasti kavčuk, konoplja iz Manile in druge. Iz tega razloga si bo Japonska še prav posebno prizadevala, da prepreči odtok teh važnih surovin v sovražne dežele, s čimer bo povečala sovražnikovo gospodarsko stisko, na drugi strani pa bo Japonska poskrbela, da pride čim več tega blaga iz novopridobljenih tihomorskih dežel ne samo na Japonsko, temveč tudi v Nemčijo in Italijo.

HENRIK SIENKIEWICZ

ROMAN V SLIKAH

PRIREDIL EDV. TRAVEN

119

Molče sta šla v nosilnico, šele potem je začel Vinicij govoriti. Dejal je:

»Sit sem Rima, cesarja, gostij. Popeje, Tigeline in vas vseh. Dušim se, ne morem več tako živeti, ne morem. Ali me razumeš? Ljubim samo Ligijo, njo edino na svetu. Nočem druge ljubezni, nočem vašega življenja, vaše razuzdanosti in vaših zločinov.«

»Kaj se godi s tabo? Ali si kristjan?« je vprašal Petronij začuden.

Vinicij pa se je z rokami prijel za glavo ter obupano ponavljal: »Še ne, še ne!«

120

Petronij je uvidel, da ni ma na Vinicija prav nič vpliva več. Spoznal je, da je zaradi krščanstva izgubil ključ do te duše. Bal se je po dogodkih zadnje noči tudi Popejinega maščevanja. Skušal je rešiti Vinicija in sebe. Posedel je v svoji knjižnici in tuhtal, da bi našel pametno pot za to. Po dolgih urah si je pripravlil načrt.

Cesar naj da izgnati vse kristjane iz Rima, češ da snujejo upor. Nalogo za izgon naj zaupa njemu. Priredil mu bo gostijo v svoji hiši ter ga pridobil za to. Tako bo Ligijo spravil iz Rima v kako mesto ob morju, na primer v Baje, tam bi se dobila z Vinicijem, potem naj se tam ljubita in pogovarjata o krščanstvu, kolikor hočeta. Govorjenje o kristjanah bo cesarjevo pozornost obrnilo od Vinicija in njega, če bi Popeja nahujskala cesarja zoper njiju.

Bolgarski živelj se ponovno naseljuje v Trakiji

Tuhotni nasadi, ki so jih Grki na vse načine pospeševali, se bodo morali umakniti kmetijskim kulturam

Takoj po lantski zasedbi Trakije, ki je bila poprej sestavni del Grčije, je bolgarska vlada začela misliti na ponovno naseljevanje teh krajev z bolgarskim življem. Vlada je izdelala načrte in po nedavni objavi bolgarskega notranjega ministra se je že več kakor 100.000 bolgarskih kmetov in obrtnikov naselilo v Trakiji, zlasti v predelih med rekama Struma in Mesta. Prvi so prišli na vrsto nekdanji prebivalci, ki so bili po koncu prejšnje svetovne vojne pregnani iz svojih rodnih krajev. Da je bilo število teh ljudi precej visoko, se razvidi iz podatkov, ki so jih objavili Francozi, ki so l. 1919. izvedli tam ljudsko štetje in našli 80.000 ljudi bolgarske narodnosti. Razen Bolgarov so v Trakiji bivali tudi Turki, ki jih je bilo 73.000, in Grki, ki jih je bilo 51.000. Takrat so torej imeli Bolgari relativno večino. Del tistih Bolgarov je po odhodu Francozov in pred vkrakanjem Grkov sam pobegnil v Bolgarijo, drugi pa so v skupinah prostovoljno odhajali vse do leta 1923., ko je bila med Bolgarijo in Grčijo sklenjena pogodba za izmenjavo obojnih državljanov. V nekaj letih je bila Trakija brez bolgarskih prebivalcev. Ko so lanske leto nemški vojniki pridli v to deželo, so našli tam le še okrog 5000 pravoslavni Bolgarov, torej okrog 60.000 tako imenovanih »Pomakov«, to je mohamedanskih prebivalcev bolgarskega rodu, ki so bili v osemnajstem stoletju prisilno pomuslimanjeni. Po vojni je torej bolgarsko prebivalstvo padlo od prvotnih 45% na 7%, dočim se je število Grkov dvignilo od prvotnih 51.000 na 300.000. Od teh Grkov se jih je pozneje 80.000 zopet odselilo nazaj v Grčijo. Na njihova mesta bi bilo tedaj mogoče naseliti Bolgare, če bi bili tisti odse-

ljeni Grki kmetje. Toda že po svojem izročilu so se Grki kot pomorski in trgovski ljudje vrgli predvsem na trgovino in podobne posle z več ali manj nestalnim bivališčem.

Pri novem naseljevanju pa ima bolgarska vlada velike težave. Če se ji posreči dobiti za nove naselnike plodno zemljo, ki je tam bolj redka, pa ne more dati ljudem na razpolago zadosti hiš. Zato je morala odpreti svoje blagajne država, toda iztisniti ni bilo mogoče več kakor toliko, da so se dale pokriti le najnujnejše potrebe. Zanašajo se na iznajdljivost in skromnost bolgarskega kmeta, ki si bo nedvomno sam poskušal pomagati, samo da mu država ponudi nekaj ugodnosti in pokaže s tem dobro voljo. Po drugi strani pa je potrebna temeljita preobrazba gospodarskega lica pokrajine. Grki so zanemarili to rodovitno pokrajino in jo iztrgali iz poljedeljstva. Povsod so zasadili tobak. Jasno je, da so to Grki storili iz čistih dobičarskih računov: grški tobak je imel svojo visoko veljavo in ceno v tujini in je lahko tekmoval z vsemi drugimi tobaki. Država je z njim dobila lepe zneske tujih valut, pa tudi dobiček sadilca in države je bil mnogo večji. S kmetijskimi pridelki pa je bilo tako, da jih zaradi hude konkurence velikih svetovnih pridelovalcev dobival za nizke cene. Državi dohodek od žita bi bil mnogo, mnogo manjši, kakor pa od tobaka. Toda vojna je pokazala slabe strani te enostranosti. Danes trpi Grčija zaradi pomanjkanja hrane in prav tako je tudi bolgarsko vladno privedla nujna do sklepa, da bo treba vso Trakijo pokmetiti in ji spet vrniti tisti značaj, kakor ga je imela pred dobrimi dvajsetimi leti.

Brezžični prenos električnega toka na velike daljave

Velika Marconijeva znanstvena zapuščina

Na polju elektrotehnike si je pridobil ogromnih zaslug poleg drugih svetovno znanih učenjakov, med katere spada tudi Hrvat Nikola Tesla, italijanski učenjak Marconi. Njegova slava pa je na vso moč zablistela pred dobrimi dvajsetimi leti, ko je na razdaljo 22.500 milj. iz Italije v Avstralijo prižgal električne luči na neki tamkajšnji razstavi, in sicer brezžično. Vendar pa Marconi svojega dela, ki ga je imel v načrtu, ni mogel vsega sam dokončati, ker ga je prehitela smrt. Na tem polju je zapustil veliko, za napredek sodobne elektrotehnike velepomembno zapuščino, v katero so se takoj po njegovi smrti temeljito poglobili drugi sloviti učenjaki. Sklenili so dovršiti delo, ki ga je nakazal Marconi, oziroma, ki ga je vsaj v načelu že sam rešil, le praktično izvedbo mu je preprečila prezgodnja smrt.

»Stvarjalna sila Italije je nesmrtna«

Iz Rima poročajo zdaj, da bo v kratkem izdano velepomembno sporočilo, da je do kraja rešeno eno najpomembnejših vprašanj, ki ga je Marconi zaradi svoje prezgodnje smrti pustil še nerešeno, a je za njegovo rešitev zapu-

stil svojim naslednikom potrebne podatke.

Ko so v rimskem senatu slavili obletnico Marconijeve smrti in tako čim dostojneje počastili spomin na tega slavnega italijanskega učenjaka, je spregovoril tudi Mussolini in je pri tej priliki dejal: »Smo na začetku poti, ki jo bomo tudi prehodili. Vse tisto, kar nam je Marconi zapustil nerešenega, bomo rešili. Cilj, ki nam ga je postavil on, bo dosežen, kajti prav tako kakor Marconijeva slava, je tudi stvarjalna sila Italije nesmrtna.«

Med vprašanji, ki jih Marconi zaradi svoje prezgodnje smrti ni mogel več sam rešiti, je najpomembnejše tisto o prenosu električne energije na velike daljave, ne da bi se bilo pri tem treba poslužiti kakršnih nadzemskih električnih vodov ali kablov. Ko je Marconi l. 1932 govoril pri neki priliki o svojih proučevanjih in bodočih načrtih, zlasti pa o uporabljanju ultrakratkih žarkov, je med drugim dejal: »Praktična uresničitev brezžičnega prenosa električne energije na velike razdalje bo morda najpomembnejša pridobitev znanosti.«

Leta 1936 je službeno Marconijevo glasilo napisalo tole: »Pravijo, da je Marconi v toliki meri že ukrotil motnje radiobrojavnih poročil, da se je zdaj že lahko posvetil vprašanju

brezžičnega prenašanja električne energije.« A že naslednje leto je Marconi umrl in tega vprašanja, čigar rešitev je imel v načrtu, ni mogel več sam rešiti. Zapustil pa je svoje zapiske o vsem, kar je na tem polju že sam uresničil. Neko pismo generala Uga Scottija Bernija, ki je bilo svojčas objavljeno, je govorilo vprav o vprašanjih, ki se jim je Marconi v svojih zadnjih letih vsega posvetil.

Vsaj v načelu pa je bilo vprašanje rešeno: Ze meseca marca 1930 je Marconi s svoje ladje »Elettra«, zasidrane v genovskem pristanišču, brezžično prenesel na razdaljo 22.500 milj. v avstralsko mesto Sidney toliko električne energije, da je z njo lahko pogljal tamkajšnje reledno postajo, in v trenutku so zagorele električne žarnice na tamkajšnji industrijski razstavi. S tem je dokazal, da je brezžični prenos električne energije tudi na največje daljave možen. Za popolno rešitev tega vprašanja pa je bilo treba še novih pridobitev, kajti treba je bilo misliti na to, da bi bil brezžični prenos električne energije čim lažji in tudi čim cenejši. Predvsem je bilo treba preprečiti, da bi se na tako dolgih poteh, ki naj bi jih brezžično »prehodil« elektrika, ne bi preveč energije izgubilo. Ultrakratki valovi se v bodoče ne bi smeli več tako razpršiti na vse strani,

kakor so se pri tistem prvem prenašanju električne energije iz Genove v Sidney. Treba je bilo misliti na to, da bi se snop električnih žarkov držal čim bolj skupaj in da bi bil usmerjen vprav tja, kamor bi človek vsakokrat želel. S tem bi bilo odstranjeno medsebojno križanje in slabljenje valov.

Ze Marconi sam je vsaj delno dosegel, da se električni valovi ne bi med potjo preveč porazgubili in s tem oslabili, in sicer na ta način, da je začel uporabljati ultrakratke valove. Leta 1930 je snop žarkov, ki so bili oddani z začetno silo 50 kilowattov, prispel na cilj silno oslavljen, tako da je tam znašala njegova sila komaj nekaj desetink wta.

Pri oddajanju električne energije iz Genove v Sidney se je električna napetost zmanjšala za celih 60 odstotkov. Pod takšnimi pogoji ne bi bilo preveč ugodno in ekonomično prenašati na velike daljave električno energijo.

A tisti, ki so prevzeli pomembno Marconijevo znanstveno dediščino in so začelo delo nadaljevali, so na tem polju dosegli v zadnjih letih velike uspehe, tako da danes lahko rečeno, da ni več daleč čas, ko bo tudi to vprašanje v celoti rešeno, čeprav se je njegova rešitev zaradi Marconijeve smrti morda za precej let zapoznila.

Neobljudena Avstraliia

Avstralsko mesto

38

Se prijetnejše mora biti pristanišče v Sydneyu poleti, ko na milje dolgih sipinah mrgole kopališki šotori in plavači, ko se prikaže v najbolj pestrih barvah na modrem površju na tisoče čolnov, jadrnic in motornih čolnov, ki so sedaj spravljani v klubskih hišicah. Vsekakor moram reči: pristanišče je krasno tudi sedaj pozimi, zlasti v kolikor ga obdajam v prijetni toploti ob stroju na ladji.

Podnevi je čisto prijetno pohajati po mestu, ki šteje en milijon ljudi in ki je neverjetno hitro zrastle. Ni prijetno begati med dvajstnadstropnimi, kakor stolp visokimi hišami, ki so čisto ameriškanske in mimo izloč, kjer je razstavljeno polno luksuznih predmetov in cenjenih življenjskih potrebščin. Še nikjer in v nobeni prodajalci nisem videl tako krasnega in cenenege mesa, tolikšnega števila rib in jastogov in tako sijajno izbranege in cenenege sadja.

Kadar pa začne sonce zahajati, pride čas slovesa od zadnje pijače v baru. Ob šesti uri zvečer ne sme nihče več točiti alkohola. Davno so že minili svobodni časi iskalec zlata; postave so stroge in neumljive. Zgovoren (čeprav ne povsem čist) primer za to: na majhnih, nujno potrebnih hišicah, ki so sramežljivo skrite med gozdom, je objavljena na dveh, na drobno natiskanih straneh odredba, ki v trindvajsetih paragrafi (z mnogimi odstavki) ugotavlja pravice in dolžnosti obiskovalcev z nič manj natančnim pojasnilom,

ki se ga ima držati upraviteljica. Letak ima podpis lorda Mayorsa in glavnega tajnika mesta Sydneya. Odredbo sem natančno in pazljivo preuhtal, preden sem stari gospe izrazil svojo željo. Ker je pod kaznijo petih funtov prepovedano uporabljati neprimerne besede, sem skušal cilj svojega obiska primerno pojasniti. Upraviteljica pa ni vzela te odredbe tako resno kakor jaz, ker je moje lepo razlaganje prekinila in skrajšala z nekaj prav krepkimi in neprimernimi izrazi...

Odredba je nad odredbo. Celo nemška državna uprava bi se tu lahko še marsikaj naučila. Tako velja na primer to odredba, da restavracije ne smejo točiti nobenega alkohola. Alkohol smejo točiti do sončnega zahoda samo hoteli in bari.

V restavracijah smemo torej večerjati samo v spremstvu steklenice vode. Ampak kakšno večerjo! Prav vseeno je, ali damo prednost hotelu, kjer potražujejo z ribo ali ostrigami, ali restavraciji, kjer vam servirajo lunch ali diner. Hrana je povsod izdatna, dobra in poceni. Natakara vam prinese najprej krožnik juhe, košarico z belim kruhom in velik kos čajnega masla. To ne stane nič. To je prav tako zastoj, kakor pri malici zaključna čaša kave ali čaja. V restavraciji za ribe si lahko naročite ogromno porejlo jastogov z majonezo in v restavraciji za ostrige dobite »mixet-grill« (pečena klobasa, praženo rebre in kos šunke). V obeh primerih boste plačali en šiling in šest pencev (dvajset lir) in užitek bo komaj dvakrat dražji, ko boste pojedli med juho in glavno jedjo še tucat ostrig.

Toda v Sydneyu obedujete lahko za dve sto lir tudi samo suh narezek. Tu živite sploh lahko samo »tako« ali »tako«, ali skromno, lično...

(kar je za evropsko pojmovanje še vedno zelo razkošno), ali pa prvovrstno. »Skromen« mlad možki izda dnevno štirideset do petdeset lir, »eleganten« pa najmanj dvajsetkrat toliko. Prav tako je tudi z družinskimi gospodinjstvom. Ali stanujete v cenemem dvosobnem stanovanju, ali pa v hiši s šestimi sobami v pristanišču, kjer je najemnina tedensko tri tisoč lir, ali bogato, ali revno! Ali ste delavec (oziroma pisarniški uradnik, ki zasluži manj, kakor delavec), ali podjetnik. Srednjega stanu tod skoraj ni.

Tako kakor v Ameriki (morda celo bolj, kakor tam) odloča v Avstraliiji snoven uspeh, in samo ta. Duhovno udejstvovanje, zlasti umetniško je tu dvomljive vrednosti. Veliki avstralski farmerji se smatrajo zidarja ali mornarja za nekaj manjvrednega; toda večina velikih avstralskih zidarjev ne mara občežati z igralcem, ali slikarjem, ali — Bog varuj — celo s kakim pesnikom.

Zato si morete komaj predstavljati manj duhovno mesto kakor sta Sydney ali Brisbane. Ne bom pozabil ure, ko sem se v tej galeriji izgubil. Kako srečen sem bil, ko sem končno našel izhod.

Nič boljše ni gledališče. Sydney ima več kakor tucat lepih modernih gledaliških zgradb, toda v njih igrajo izključno samo pevske veseloigre. Edino resno gledališče v Sydneyu »Paybo« je kar najskromnejše stisnjeno v dvorani petega nadstropja, kjer je prostora samo za osemdeset oseb.

Toda jastogi so v Avstraliiji poceni... in ovce uspevajo odlično...